

Caracterul romantic al liricii eminesciene, temele si motivele romantice, particularitati ale romantismului eminescian

a) Minai Eminescu (1850 -1889) s-a intrupat din marea primordiala a geniului romanesc, asa cum Luceafarul s-a ridicat din Edde; si-a trait "clipa cea repede" intr-un zbor uluitor deasupra lumii si a veacului care i-a fost harazit; iar atunci cand a ajuns la capatul vremii sale ca om, s-a contopit cu eternitatea si a devenit mit.

Eminescu este cel mai mare reprezentant al romantismului romanesc si ultimul mare poet romantic european (in linie cronologica), integrat seriei de scriitori care au dat stralucire acestui curent: V. Hugo, Byron, Shelley, Puskin, Lamartine si altii, in opera sa, se intalnesc teme, motive si atitudini romantice eare tin de marea literatura a lumii.

b) Romantismul a fost un curent literar si artistic, aparut in Europa apuseana, in ultimii ani ai secolului al XVIII-lea. Estetica romantismului se bazeaza pe mai multe norme printre care pot fi mentionate: inlocuirea ratiunii cu ardoarea sentimentelor, valorificarea miturilor, istoriei, visului, fantasticului, predilectia pentru confesiune. Evenimentele neobisnuite, eroii, succesiunea epocilor (cu inflorirea si decaderea lor), peisajele nocturne sau fantastice, constituie tot atatea surse de inspiratie ale romanticilor.

Personajul romantic este o natura deosebita, exceptionala (geniul, titanul, damnatul, insetatul de cunoastere, demonul etc), un neinteles, un inadaptat sau un revoltat care actioneaza in imprejurari neobisnuite.

Stilul operelor romantice este incarcat de tropi, hiperbola, simbolul, antiteza fiind predilecte.

Teme si motive romantice in lirica eminesciana.

1. Nasterea si prabusirea Universului ("Scrisoarea I", "Luceafarul", "Rugaciunea unui dac" s.a.). Numita de Calinescu "Facere si desfacere", viziunea cosmogonica eminesciana .este romantica prin proportiile gigantice ale spatiului si ale timpului universal, in antiteza cu fiinta umana derizorie si muritoare; in aceeasi viziune romantica se mai incadreaza devenirea Cosmosului (situata intre doi poli: geneza si stingerea), muzica siderala, perspectiva mitologica.

Poemul reprezentativ pentru aceasta tema este "Scrisoarea I" (1881), alcatuit dintr-o cosmogonie incadrata de doua meditatii: una pe tema destinului uman si cealalta pe tema soartei geniului.

Prima secventa a textului (versurile 1-28) prezinta un cadru nocturn romantic, in care lumina misterioasa a lunii se revarsa peste o lume vana, nascuta dintr-un vis al Neantului.

Privita de sus, aceasta panorama scoate la iveala mai multe ipostaze ale existentei umane, dintre care se retin doua:

"Vezi pe-un rege ce-mpanzeste globu-n planuri pe un veac, Cand la ziua cea de mane abia cuget-

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

un sarac ... Desi trepte osebite le-au iesit din urna sortii, Deopotriva-i stapaneste raza ta si geniul mortii"

"Umbre pe panza vremii" (cum ii numeste altundeva poetul), oamenii se transforma in "mii de coji" si in "nume trecatoare" duse de raul heraclitic.

Efemera este si gloria: puternicul rege si umilul sarac (prezentati prin procedeul antitezei romantice) sunt uniti prin acelasi destin: "geniul morti? (care aduna tot ceea ce se afla sub semnul timpului).

Nimeni nu se va salva de la acest destin: nici geniul (care traieste tragedia unei minti uriasе zagazuite de timpul prea scurt al unei vieti de om); nici Universul (care va pieri candva, peste "mii de veacuri") si nici Timpul (care se va transforma in vesnicie moarta): ideea romantica a succesiunii generatiilor, a devenirii si a mortii universale strabate intreg poemul "Scrisoarea I".

In urmatoarea secventa (versurile 29-38) imaginea "batranului dascaF (reprezentand geniul) este si ea romantica: antiteza intre infatisarea umila si uriesismul gandirii savantului, "caderea" lui din sfera inalta a ideilor, in micimea lumii contemporane, nefericirea celui care vede mizeria vietii, sunt tot atatea implicatii ale acestui curent.

Episodul cosmogonic (versurile 39-86) cuprinde, si el, mai multe elemente romantice:

a) exista, mai intai, o viziune mitologica a Genezei (cum observa Calinescu), timpul anterior nasterii primei planete ("La-nceput, pe cand fiinta nu era, nici nefiinta") fiind echivalent cu "A fost odata ..." al basmelor; tot la mitologie trimite si tabloul uriasului hau intunecat, cu sugestii lichide, in care Fiinta, Nefiinta si Nepatrunsul par a fi niste divinitati, iar pacea absoluta care Stapanea Haosul "pare a fi un dragon mitic" (Calinescu).

in aceeasi viziune se incadreaza si momentul in care "punctul" care se misca in noaptea precosmica, "devine tatal"; din unirea lui cu Haosul-muma, se va naste prima planeta, urmata de aparitia, din neguri, a uriaselor galaxii stelare.

b) Romantica este si viziunea gigantica a Cosmosului in care rotirea larga si lenta a planetelor creeaza impresia unei muzici siderale.

c) Intre episodul nasterii Universului si cel al extinctiei se afla un fragment de 14 randuri (vs.6 I-74), in care fiintele umane sunt caracterizate cu ajutorul antitezei romantice: proiectati pe fundalul eternitatii, oamenii sunt efemere (muste "de-o zi") traitoare pe o planeta minuscuala (asemeni unui fir de praf in imensitatea stelara).

d) in episodul final al primei parti a poemului (versurile 75-86), moartea Universului creeaza o acuta spaima a golului: planetele ingheata, cazand in imense abisuri, iar timpul moare, devenind vesnicie.

2. Nasterea si surparea marilor civilizatii.

in vasta proiectie a istoriei lumii intitulata "Memento mori!", autorul intentiona sa traverseze, printr-

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

un gest gigantic, intreaga evolutie a omenirii, din antichitate si pana la Comuna din Paris (1871).

Peste uriesismul acestei viziuni (amintind de "Legenda secolelor" de V. Hugo), se va suprapune tenta elegiaca a unei filosofii a zadarniciei (subtitlul poemului fiind chiar "Panorama desertaciunilor"). Aceasta se adanceste in finalul poemului "imparat si proletar" (considerat de Calinescu drept o "derivatie" din "Memento morii"): zbaterile umane, nascute din vointa de a trai, sunt zadarnice, caci existenta nu este decat un vis al mortii ("Caci vis al mortii eterne e viata lumii-ntregi").

Salvarea ar putea-o constitui intoarcerea la timpul mitic ("vremile-aurite/Ce mitele albastre ni le soptesc ades") despre care vorbea tribunul-proletar in prima parte a poemului.

3. Cea de a treia tema romantica eminesciana este istoria ca devenire si ca drama, reprezentata de proiectele dramatice si de poemul "Scrisoarea III".

Primul motiv romantic al acesteia este visul: asa cum Cosmosul s-a nascut dintr-un vis al Neantului, uriasul stat otoman a crescut din visul celui dintai sultan; intreaga lui istorie (sintetizata in tabloul de sange si moarte din discursul lui Baiazid) nu constituie decat o implinire a visului initial.

Tot romantica este si antiteza ridicata la nivelul arhetipurilor : intre Cuceritor (Baiazid) si Aparator (Mircea cel Batran), intre oastea transformata in "pleava" si cea devenita "potop ce prapadeste", intre timpul intemeierii ("veacul de aur") si cel al degradarii ("noroii greu al prozii").

in prima parte a poemului mentionat, romantica este si imaginea aproape fabuloasa a voievodului roman: in episodul bataliei, Mircea care "mana-n lupta vijelia-ngrozitoare" capata proportii uriase, ca un erou de epopee. Elementele naturii, vazute prin dilatare, devin si ele participante la acest iures: Dunarea ("personaj" fabulos a carui manie ineaca "spumegand" pleava cuceritorilor); codrul (de sub poala caruia ies miile de "capete pletoase" ca niste imagini multiplicatale ale lui Mircea) si "raul-ramul" reprezentand patria mereu vie.

in partea a li-a a poemului "Scrisoarea III", ironia, sarcasmul, portretul caricatural si invectiva, sunt tot atatea mijloace romantice folosite pentru a caracteriza carnavalul politic contemporan poetului.

4. Iubirea ca aspiratie neimplinita ("Dorinta", "Sara pe deal", "Floare albastra", "Lacul", "De cate ori, iubito ..."; "Pe langa plopii fara sot ..." si altele).

in poezia eminesciana a naturii si iubirii, chiar si in cea anterioara anului 1876, iubirea este un vis, un ideal mereu neatins; deosebirea dintre cele doua perioade de creatie consta in faptul ca, in prima, natura este un spatiu feeric, ale carui elemente constituie tot atatea motive romantice: codrul (spatiu vrajit in care cei doi indragostiti se sustrag curgerii vremii); teiul (arbore sacru care le confera tinerilor aureola neprihanirii); lacul (spatiu lamartinean al visului de dragoste), multimea florala (dominata de floarea albastra), luna.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Daca insumam poeziile inchinate iubirii, observam ca tanarul indragostit eminescian reface destinul Luceafarului: "cufundat in stele" sau in timpul intunecat al genezelor, el traieste nostalgia unei iubiri pamantene mereu refuzate: "Dar nu vine ... Singuratic In zadar suspin si sufar Langa lacul cel albastru incarcat cu flori de nufar"("Lacul"). Neinteles de femeia careia ii oferise nimbul eternizarii ("Ai fi trait in veci de veci/Si randuri de vieti") si suportand greaua povara -a timpului, el va deveni un rece Hyperion ("Si te privesc nepasator/C-un rece ochi de mort").

La randul ei, iubita este o alta fata de imparat, pe care poetul o sustrage curgerii timpului, punand-o sub lumini de Geneza.

Dar, pe masura ce visul "bland din cale-afara" al dragostei piere, iubita se indeparteaza in neguri de uitare, in basm si in mit: "Caci astazi, daca mai ascult Nimicurile-aceste, imi pare-o veche, de demult Poveste."

5. Inspiratia din folclor incadrandu-se si ea in recuzita romantica, Eminescu ii confera o tenta proprie: in "Revedere", codrul devine mit, ca si cand prin eternitatea sa, ar fi o fiinta divina; in elegia filosofica "Mai am un singur dor", mitul mortii mioritice capata profunzimi metafizice, seara, marea si somnul intorcand fiinta umana spre negurile nasterii Universului.

Mitul Zburatorului (amintind de "Silful" lui V. Hugo) sta la baza altor doua mari poeme: "Calin (file din poveste)" si , "Luceafarul". in amandoua, iubirea neobisnuita dintre o pamanteanca si o fiinta eterna se consuma in vis si este proiectata in basm; in ambele creatii, fata isi cheama pe pamant iubitul, dar cea care raspunde dorintei acestuia ("Iar tu sa-mi fii mireasa") este doar fiica de crai ("Calin ..."). Numai aici, se realizeaza nunta ca mijloc de integrare in armonia cosmica; si tot aici, argintiul arborilor luminati de luna, iarba care "pare de omat" si albastrul umed al florilor investesc nunta cu puritatea specifica inceputurilor.

In "Luceafarul", faptura de lut isi cauta un alt iubit (care sa-i semene), dar poetul o salveaza in final, proiectand perechea umana pe fundalul nasterii Universului (cand apa primordiala naste luna): "Caci este sara-n asfintit / Si noaptea o sa-nceapa / Rasare luna linistit / Si tremurand din apa "

6. O alta tema romantica a liricii eminesciene o constituie destinul geniului ("Glossa", "Oda (in metru antic)", "imparat si proletar", "Luceafarul", "Scrisoarea I"). in toate, geniul este o fiinta fara de stea, un eon, pentru ca Demiurgul l-a creat inainte de a crea lumea; din aceasta cauza, in zborul lui printre astri, Luceafarul revede actul Genezei (la care mai asistase o data):

"Si din a chaosului vai,

Jur imprejur de sine, Vedea, ca-n ziua cea dentai, Cum izvorau lumine," Originea sa deosebita situeaza geniul deasupra lumii, a framantarilor ei vane si a timpului: "Nu spera si nu ai teama, Ce e val, ca valul trece; De te-ndeamna, de te cheama, Tu ramai la toate rece "

("Glossa")

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Dar, in interiorul conditiei sale de nemuritor, geniul este un nefericit; de aici, tentatia luciferica de a cobori in lumea comuna, pentru a cauta ceea ce nu i s-a dat: iubirea.

"Nu credeam sa-nvat a muri vreodata;

Pururi tanar infasurat in manta-mi,

Ochii mei naltam visatori la steaua Singuratatii.

Cand deodata tu rasarisi in cale-mi,

Suferinta tu, dureros de dulce...

Pan-in fund baii voluptatea mortii

Neinduratoare" ("Oda (in metru antic) ")

Dar, cum oamenii obisnuiti sunt incapabili sa ajunga la inaltimea geniului, cum lumea a fost alcatuita o singura data si nu mai poate fi schimbata ("Batranul Demiurgos se opinteste-n van"), geniul nu are alta solutie decat contemplarea apolinica a celor care se afla sub semnul norocului:

"Traind in cercul nostru stramt

Norocul va petrece, Ci eu in lumea mea ma simt Nemuritor si rece "